9 Commissie Psychische Arbeidsongeschiktheid. Leidraad aanpak verzuim om psychische redenen, 2001.
10 Van der Klink JJL. Handelen van de bedrijfsarts bij werknemers met psychische klachten. Richtlijnen voor bedrijfsartsen. Eindhoven: NVAB, 2000.
11 Van der Klink JJL, Blonk RWB, Schene AH, Van Dijk FJH. Reducing long-term sickness absence by an activating intervention in adjustment disorders: a cluster randomised controlled design. Occup Environ Med 2003;60:429-37.
12 Jadad AR, Moore RA, Carroll D, Jenkinson C, Reynolds DJM, Gavaghan DJ, et al. Assessing the quality of reports of randomized clinical trials: is blinding necessary? Control Clin Trials 1996;17:1-12.
13 Barrett JE, Williams JWJ, Oxman TE, Frank E, Katon W, Sullivan M, et al. Treatment of dysthymia and minor depression in primary care: a randomized trial in patients aged 18 to 59 years. J Fam Pract 2001;50:405-12.
14 De Leo D. Treatment of adjustment disorders: a comparative evaluation. Psychol Rep 1989;64:51-4.
15 Bourin M, Bougerol T, Guitton B, Broutin E. A combination of plant extracts in the treatment of outpatients with adjustment disorder with anxious mood: controlled study versus placebo. Fundam Clin Pharmacol 1997;11:127-32.
16 Wesnes KA, Faleni RA, Hefting NR, Hoogsteen G, Houben JJG, Jenkins E, et al. The cognitive, subjective, and physical effects of a ginkgo biloba/panax ginseng combination in healthy volunteers with neurasthenic complaints. Psychopharmacol Bull 1997;33:677-83.
17 Nystuen P, Hagen KB. Feasibility and effectiveness of offering a solution-focused follow-up to employees with psychological problems or muscle skeletal pain: a randomised controlled trial. BMC Public Health 2003;3:19.
18 Lynch DJ, Tamburrino MB, Nagel R. Telephone counseling for patients with minor depression: preliminary findings in a family practice setting. J Fam Pract 1997;44:293-8.
19 Miranda J, Muñoz R. Intervention for minor depression in primary care patients. Psychosom Med 1994;56:136-41.
20 Stanton HE. Relaxation, deepening, and ego-enhancement: a stress reduction "package". Aust Psychol 1988;23:315-21.
21 Corney RH. The effectiveness of attached social workers in the management of depressed female patients in general practice. Psychol Med Monogr Suppl 1984;6:1-47.
22 Kawakami N, Haratani T, Iwata N, Imanaka Y, Murata K, Araki S. Effects of mailed advice on stress reduction among employees in Japan: a randomized controlled trial. Ind Health 1999;37:237-42.
23 Pizzolato G, Cagnin A, Mancia D, Caffarra P, Avanzi S, Copelli S, et al. Randomised, double-blind, placebo-controlled study of pivagabine in neurasthenia. Arzneimittelforschung 1997;47:1329-31.
24 Grivois H, Deniker P, Ganry H. Efficacité de la tianeptine dans le traitement de la psychasthénie; étude versus placebo. Encephale 1992;18:591-9.
25 Paykel ES, Hollyman JA, Freeling P, Sedgwick P. Predictors of therapeutic benefit from amitriptyline in mild depression: a general practice placebo-controlled trial. J Affect Disord 1988;14:83-95.
26 Davidson JRT, Giller EL, Zisook S, Overall JE. An efficacy study of isocarboxazid and placebo in depression, and its relationship to depressive nosology. Arch Gen Psychiatry 1988;45:120-7.
27 Gath D, Mynors-Wallis L. Problem-solving treatment in primary care. In: Clark DM, Fairburn CG, editors. Science and practice of cognitive behaviour therapy. Oxford: Oxford University Press, 1997.
28 Enright SJ. Cognitive behaviour therapy – clinical applications. BMJ 1997;314:1811-6.
29 Gingerich WJ, Eisengart S. Solution-focused brief therapy: a review of the outcome research. Fam Process 2000;39:477-98.

Onderzoek

Voorkeuren van studenten geneeskunde en recent afgestudeerden voor het beroep van huisarts

Marc Soethout, Petra van Wigcheren, Wim Stalman, Olle ten Cate

Inleiding

In de komende jaren verwacht het Capaciteitsorgaan een groeiend tekort aan huisartsen.[1,2] De toenemende behoefte aan huisartsen zal waarschijnlijk geen gelijke tred houden met het aantal afgestudeerde artsen dat voor de huisartsopleiding kiest. Nu al slagen de opleidingen er maar met moeite in om de vergrote opleidingscapaciteit te vullen.[3] De discrepantie tussen vraag en aanbod in de opleiding is bij de huisartsgeneeskunde groter dan bij vrijwel alle andere medische vervolgopleidingen. De verklaringen voor dit verschijnsel lopen uiteen.[4,5] Daarom is het nuttig na te gaan hoe de belangstelling voor de huisartsgeneeskunde zich in de loop van de medische studie ontwikkelt en welke factoren daarop van invloed zijn. Sinds 2002 wordt in het VU medisch centrum (VUmc) en het universitair medisch centrum Utrecht (UMCU) onderzoek gedaan naar determinanten van de studieloopbaan van studenten en recent afgestudeerden, met een accent op beroepskeuze. De verzamelde gegevens lenen zich goed voor een kwantitatieve analyse van de belangstelling van de medische studenten en recent afgestudeerden voor de huisartsgeneeskunde, met de volgende vraagstellingen:

- Hoe groot is de belangstelling voor het beroep van huisarts bij studenten geneeskunde en recent afgestudeerden?
- Is er een verschil in belangstelling tussen eerste- en ouderejaarsstudenten en recent afgestudeerden en spelen sekseverschillen hierin een rol?

Methode

In het studiejaar 2002-03 ontvingen alle studenten van het VUmc en UMCU een vragenlijst over beroepsvoorkeuren, beroepskenmerken en biografische achtergronden. De vragenlijst werd in de eerste vier studiejaren op een vast moment afgenomen (cohort 1-4), en in de laatste studiejaren in de loop van het studiejaar: kort voorafgaand (cohort 5), halverwege (cohort 6) en aan het eind van de co-assistentschappen (cohort 7). De studenten ontvingen de vragenlijst in een werkgroep of tijdens een vaardigheidstraining en vulden deze ter plekke in. De studenten van cohort 6 kregen de vragenlijst inclusief antwoordenvelop per post toegestuurd. In november 2002 ontvingen alle artsen die de opleiding geneeskunde aan het VUmc of UMCU tussen 1 juli 1999 en 1 juli 2002 hadden voltooid de vragenlijst inclusief antwoordenvelop per post. Adresgegevens uit het BIG-register werden hiervoor gematcht met namen van recent afgestudeerden.

Aan studenten werd gevraagd van 37 medisch-specialistische beroepen op een 5-punts Likertschaal (1=absoluut niet, 2=liever niet, 3=geen mening, 4=ik denk erover en 5=graag) per beroep aan te geven of men dit zou willen uitoefenen. De recent afgestudeerden werd dezelfde lijst voorgelegd en tevens gevraagd aan te geven in welk beroep zij werkzaam waren, wat hun eerste voorkeur was bij het artsexamen en wat hun beroepswens was voor over 5 jaar. We toetsten verschillen met de chi-kwadraattoets.

Samenvatting

Soethout MBM, Van Wigcheren PT, Stalman WAB, Ten Cate ThJ. Voorkeuren van studenten geneeskunde en recent afgestudeerden voor het beroep van huisarts. Huisarts Wet 2005;48(1):12-5.

Inleiding In de komende jaren wordt een groot tekort aan huisartsen verwacht. Om na te gaan hoe de belangstelling voor de huisartsgeneeskunde zich ontwikkelt, is onderzoek verricht onder geneeskundestudenten en recent afgestudeerden naar hun voorkeur voor de huisartsgeneeskunde. Wij onderzochten hoe groot de belangstelling voor het beroep van huisarts bij studenten geneeskunde en recent afgestudeerden is en of er een verschil is tussen eerstejaars- en ouderejaarsstudenten en tussen vrouwelijke en mannelijke studenten, respectievelijk recent afgestudeerden.

Methode Schriftelijk vragenlijstonderzoek onder alle geneeskundestudenten en recent afgestudeerden aan het VU medisch centrum en het UMC Utrecht in 2002.

Resultaten Twaalf procent van de studenten in het eerste studiejaar gaf aan graag huisarts te willen worden. Dit percentage nam toe tot 19% rond het artsexamen. Vrouwen hadden meer belangstelling voor het beroep van huisarts dan mannen. Van de recent afgestudeerden was 13% werkzaam in de huisartsgeneeskunde; 23% van de afgestudeerden wilde dat over 5 jaar zijn, relatief meer vrouwen dan mannen. Er lijkt geen verschil tussen Utrechtse en Amsterdamse studenten en afgestudeerden te zijn in dit opzicht.

Beschouwing Gedurende de studie geneeskunde lijkt er een toename aan belangstelling voor de huisartsgeneeskunde op te treden, met name onder vrouwelijke studenten. Van de recent afgestudeerden die rond hun afstuderen zeggen huisarts te willen worden is de helft inderdaad in het vak terechtgekomen.

Auteursgegevens

VU medisch centrum, EMGO-instituut, Van der Boechorststraat 7, 1081 BT Amsterdam: M.B.M. Soethout, onderwijscoördinator; mw. drs. P.T. van Wigcheren, onderzoeker; prof.dr. W.A.B. Stalman, hoogleraar huisartsgeneeskunde; UMC Utrecht, Onderwijsinstituut: prof.dr. Th.J. ten Cate, hoogleraar medische onderwijskunde.

Correspondentie: mbm.soethout@vumc.nl

Mogelijke belangenverstrengeling: het Capaciteitsorgaan heeft dit onderzoek gesubsidieerd.

Resultaten

In totaal ontvingen 2928 studenten de vragenlijst, waarvan er 2196 (75%) werden geretourneerd. Van de 1101 aangeschreven afgestudeerden retourneerden 767 (70%) de vragenlijst na drie herinneringen. De respons onder studenten verschilde per universiteit (VUmc 93%, UMCU 57%). Het verschil in respons ontstond met name doordat de UMCU-studenten de vragenlijst niet direct bij de werkgroepsbegeleider hoefden in te leveren. Daarnaast vergat de werkgroepsbegeleider een enkele keer de vragenlijst uit te reiken. De geslachtsverdeling onder de respondenten van de beide universiteiten kwam grotendeels overeen (66% vrouwen en 34% mannen) en was conform de totale populatie geneeskundestudenten. Bij recent afgestudeerden waren de vrouwelijke respondenten (64%) iets oververtegenwoordigd vergeleken met de totale populatie recent afgestudeerde artsen (54% vrouw en 46% man).

Medisch studenten

Tabel 1 laat zien dat 12,5% van de geneeskundestudenten aangaf graag huisarts te willen worden (9,3% van de mannen en 14,2% van de vrouwen). Tussen de twee universiteiten werden geen verschillen waargenomen.

Het aantal studenten dat antwoordde met 'graag' of 'denk erover' nam significant toe (p<0,000) naarmate de vragenlijst later in de studie werd afgenomen (*figuur*). Ook waren ouderejaarsstudenten gerichter in hun voorkeur. Eerstejaars die graag huisarts wilden worden, noemden gemiddeld twee andere alternatieven, terwijl laatstejaars gemiddeld één alternatief specialisme noemden.

Het percentage studenten dat 'graag' of 'denk erover' voor de discipline huisarts had ingevuld, was groter dan de gemiddelde keuze voor alle specialismen indien alle specialismen tezamen werden genomen (*tabel* 2). De voorkeur voor huisartsgeneeskunde,

Wat is bekend?

- De komende jaren wordt een tekort aan huisartsen verwacht.

Wat is nieuw?

- Aan het eind van de basisopleiding is de belangstelling voor huisartsgeneeskunde groter dan aan het begin.
- Toenemende belangstelling voor huisartsgeneeskunde bestaat met name onder vrouwelijke geneeskunde studenten en recent afgestudeerden.

dat wil zeggen het percentage studenten dat aangaf graag huisarts te willen worden of daarover nadacht, was groter in de latere studiejaren, terwijl de voorkeur voor alle specialismen tezamen juist afnam. Van cohort 1 (begin 1e studiejaar) wilde 10% van de mannen en 13% van de vrouwen graag huisarts worden. In cohort 7 (eind 6e studiejaar) was dat percentage toegenomen tot 15%, respectievelijk 21% (niet in tabel). Voor geen van de 7 cohorten vonden we een verband tussen universiteit en de voorkeur voor het beroep van huisarts. Bij beide universiteiten hadden vrouwen wel vaker een voorkeur voor het beroep van huisarts dan mannen.

Recent afgestudeerde artsen

Tabel 3 laat zien dat 20% van de totale groep vrouwelijke recent afgestudeerden ten tijde van het artsexamen, huisartsgeneeskunde als het beroep van eerste voorkeur had en dat dit toenam tot 27% als beroepswens over 5 jaar. Bij de mannelijke recent afgestudeerden nam het percentage dat de huisartsgeneeskunde als eerste voorkeur had toe van 9,3% naar 15%. Het bleek geen verschil uit te maken aan welke universiteit men gestudeerd had. Van de meest recent afgestudeerden werkte 16,5% in de huisartsgeneeskunde en van de sinds 2 en 3 jaar afgestudeerden was dit 15,3% respectievelijk 5,9% (merendeels in opleiding tot huisarts). Van de 114 recent afgestudeerden, die ten tijde van het artsexamen huisartsgeneeskunde als eerste voorkeur had, was ruim de helft ten tijde van de enquêtering werkzaam in de huisartsgeneeskunde (*tabel* 4). Het overgrote deel van deze artsen wilde over 5 jaar nog steeds als huisarts werkzaam zijn.

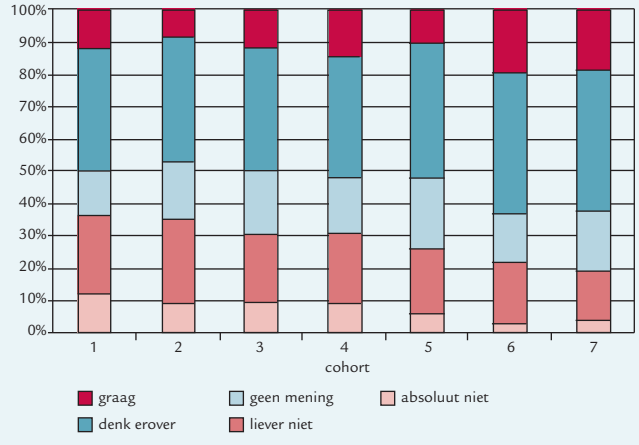
Per jaar van afstuderen werden geen verschillen gevonden tussen de universiteit en de voorkeur ten tijde van het artsexamen en over vijf jaar. Er werd ook geen verband gevonden tussen de proportie recent afgestudeerden die daadwerkelijk werkzaam waren in de huisartsgeneeskunde en de universiteit waaraan zij gestudeerd hadden, uitgesplitst naar jaar van afstuderen.

Tabel 1 Voorkeur van geneeskundestudenten voor het beroep van huisarts in percentages (n=2196)

	Graag		Denk er over		Geen mening		Liever niet		Absoluut niet	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Allen	273	12,5	865	39,7	380	17,4	477	21,5	186	8,5
Geslacht:*										
man	68	9,3	253	34,4	138	18,8	194	26,4	82	11,2
vrouw	205	14,2	612	42,3	242	16,7	283	19,6	104	7,2

* p<0,000

Figuur Voorkeur van geneeskundestudenten voor het beroep van huisarts per cohort*(uitgedrukt in percentages)

Tabel 2 Het percentage studenten dat 'graag' of 'denk erover' heeft ingevuld voor het beroep van huisarts, respectievelijk gemiddeld over alle 37 specialismen

	Huisartsgeneeskunde 'graag' of 'denk erover'	Alle 37 specialismen 'graag' of 'denk erover'
Allen	52,3	21,4
Man	44,0	22,7
Vrouw	56,8	20,8
Cohort:		
1e (n=488)	50,1	23,8
2e (n=370)	47,8	22,4
3e (n=400)	50,9	22,7
4e (n=265)	51,3	19,9
5e (n=250)	51,8	20,8
6e (n=238)	62,2	18,9
7e (n=185)	62,5	17,2

Tabel 3 Beroep en voorkeuren van recent afgestudeerden voor het beroep van huisarts (n=767)

	1e voorkeur ten tijde van artsexamen voor huisartsgeneeskunde		Thans werkzaam in huisartsgeneeskunde		1e voorkeur over 5 jaar voor huisartsgeneeskunde	
	n	%	n	%	n	%
Allen	114	16,2	91	12,7	160	23,0
Man	23	9,3*	27	10,5	37	15,0*
Vrouw	91	20,0	64	13,9	123	27,0
Aantal jaren afgestudeerd:						
–1 jaar	40	16,7	41	16,5†	51	21,0
–2 jaar	30	13,2	36	15,3	48	21,1
–3 jaar	44	18,3	14	5,9	61	26,0

* chi-kwadraattoets: verband tussen geslacht en voorkeur, p=0,001
† chi-kwadraattoets: verband tussen jaren na afstuderen en thans werkzaam, p=0,001

Tabel 4 Beroep en wensen van recent afgestudeerden met een eerste voorkeur voor huisartsgeneeskunde naar geslacht en aantal jaren dat ze zijn afgestudeerd in percentages (n=114)

	1e voorkeur ten tijde van artsexamen voor huisartsgeneeskunde				Thans werkzaam in huisartsgeneeskunde*				1e voorkeur voor huisarts geneeskunde over 5 jaar†			
	n		%		n		%		n		%	
Allen	114		100		56		50		94		86,2	
	man		vrouw		man		vrouw		man		vrouw	
Aantal jaren afgestudeerd:	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
–1 jaar	8	100,0	32	100,0	6	75,0	20	62,5	6	75,0	25	80,0
–2 jaar	7	100,0	23	100,0	5	71,4	15	65,2	7	100,0	19	90,5
–3 jaar	8	100,0	36	100,0	5	62,5	5	14,7	7	100,0	31	86,1

* Van 2 vrouwen ontbreken de gegevens over waar ze thans werkzaam zijn.
† Van 1 man en 4 vrouwen ontbreken de gegevens over hun voorkeur voor over 5 jaar.

Beschouwing

Tijdens het eerste studiejaar wilde 12% van de studenten graag huisarts worden. In de latere studiejaren wilde 19% dat. Vrouwen hebben meer belangstelling voor het beroep van huisarts dan mannen en ook bij hen kiezen in latere studiejaren er meer voor de huisartsgeneeskunde.

Van de recent afgestudeerden werkte in 2003 13% als huisarts of was in opleiding tot huisarts. Bijna een kwart wilde over 5 jaar als huisarts werkzaam zijn. Van de recent afgestudeerden die rond hun afstuderen zeiden huisarts te willen worden, was de helft – ten tijde van de enquêtering – inderdaad in het vak terechtgekomen. Dit percentage is hoger voor de meest recent afgestudeerden; mogelijk dat de verruimde opleidingscapaciteit voor huisartsen hier een rol in heeft gespeeld.

In de loop van de studie lijkt de belangstelling voor het beroep van huisarts dus toe te nemen. Het gaat hier echter om uitkomsten van een dwarsdoorsnedenonderzoek. Nader longitudinaal (cohort)onderzoek zal moeten uitwijzen of dit een echte toename van belangstelling blijkt te zijn. Studenten hebben niet alleen hun eerste voorkeur voor de huisartsgeneeskunde, maar ook hun mening over 36 andere specialismen gegeven. Het wel of niet graag willen uitoefenen van een specifiek beroep moet dan ook in deze context geïnterpreteerd te worden.

De voorkeurspercentages van studenten komen overeen met cijfers van het Capaciteitsorgaan.[4] Uit Gronings en Leids onderzoek blijkt eveneens dat een aanzienlijk deel van de afgestudeerden in de huisartsgeneeskunde werkzaam is.[5,6] Brits onderzoek onder recent afgestudeerden laat zien dat ook hier de belangstelling voor huisartsgeneeskunde toeneemt.[8] In de Verenigde Staten neemt de belangstelling voor huisartsgeneeskunde juist af onder recent afgestudeerden.[9]

Vooralsnog lijkt het erop dat studenten meer belangstelling voor de huisartsgeneeskunde gaan krijgen naarmate het moment van de feitelijke beroepskeuze nadert en dat de sombere geluiden over de dalende belangstelling voor de huisartsgeneeskunde van het KNMG-studentenplatform (11%) niet de werkelijke situatie weerspiegelen.[7] Tussen de twee onderzochte universiteiten bestaan er nauwelijks verschillen in de voorkeur van studenten voor het beroep van huisarts, zodat de gevonden resultaten grotendeels universiteitonafhankelijk lijken te zijn. De repons van studenten was in Utrecht lager dan Amsterdam en dit kan de resultaten vertekend hebben. Vertekening is echter niet erg waarschijnlijk, mede omdat de belangrijkste verschillen in voorkeur met name gevonden werden tussen de geslachten terwijl de sekseverdeling aan beide universiteiten gelijk was. Wij verwachten dan ook dat vergelijkbaar onderzoek uitgevoerd op andere Nederlandse medische faculteiten overeenkomstige resultaten te zien zal geven.

Literatuur

1 Leliefeld HJ, Holland PCHM. Toekomstig evenwicht; de nieuwste cijfers van het Capaciteitsorgaan. Med Cont 2002;57:660-2.
2 Leliefeld HJ, Holland PCHM. Meer studenten lost tekort niet op; een tussenbalans opgesteld door het Capaciteitsorgaan. Med Cont 2003;58:1515-8.
3 Jaarverslag HVRC 2002, Med Cont 2003;58:22.
4 Huisartsenvak onverminderd populair. Med Cont 2003;58:14
5 Cohen-Shotanus J, Reinders JJ, Agsterribbe J, Meyboom-De Jong B. Tien jaar: een longitudinaal onderzoek naar de loopbaan van artsen die hun studie begonnen in Groningen. Ned Tijdschr Geneeskd 2002;146:2474-8.
6 Schaapveld K, Roetman D. De beroepskeuze van in Leiden afgestudeerde artsen. Ned Tijdschr Geneeskd 2004;148:1544-6.
7 Interesse huisarts te worden daalt sterk. KNMG-studentenplatform. http://knmg.artsennet.nl.
8 Lambert TW, Goldacre MJ, Turner G. Career choices of United Kingdom medical graduates of 1999 and 2000: questionnaire surveys. BMJ 2003;326:194-5.
9 Newton DA, Grayson MS. Trends in career choice by US medical school graduates. JAMA 2003:290:1179-82.